

Tegengaan discriminatie en uitsluiting

Actieonderzoek onder Joodse Amsterdammers

Tussenrapportage
Amsterdam, 27 januari 2021

Dander – de kracht van diversiteit
Nieuwe Uilenburgerstraat 59
1011 LM Amsterdam
www.dander.nl

Inhoudsopgave

TUSSENRAPPORTAGE	3
1.GEVOLGDE WERKWIJZE	4
1.1 ZOEKEN EN SELECTIE VAN GESPREKSPARTNERS	4
1.2 OPSTELLEN VRAGEN VOOR ONLINE ENQUÊTE EN ONLINE/OFFLINE GESPREKKEN	4
1.3 DATAVERZAMELING	4
1.4 ANALYSE MELDINGEN BIJ MDRA	5
2. KWALITATIEVE INTERVIEWS -VOORLOPIGE BEVINDINGEN	6
2.1 ERVAREN DISCRIMINATIE; AARD EN OMVANG	6
2.2 MELDEN: ERVARINGEN MET MELDEN EN KENNIS OVER HANDELINGSPERSPECTIEVEN	6
2.3.1 ACTIES: BESTAANDE EN GEWENSTE ACTIES OM DISCRIMINATIE TE VERMINDEREN EN MELDINGSBEREIDHEID TE VERGROTEN	7
2.3.2 ACTIES OM DISCRIMINATIE TE VERMINDEREN - ALGEMEEN	8
2.3.3 ACTIES OM DISCRIMINATIE TE VERMINDEREN EN WEERBAARHEID TE VERGROTEN- SPECIFIEKE ACTIES VANUIT JOODSE ORGANISATIES EN INDIVIDUEN (AAN TE VULLEN LIJST, PEILDATUM JANUARI 2021)	8
2.3.4 AANPAK VOOR VERSTEVIGEN CONTACTEN MET JOODSE AMSTERDAMMERS	8
2.4 KORTE VOORLOPIGE CONCLUSIE	9
.	9
3. GROEPSBIJEENKOMSTEN -OVERZICHT	10
4.KWANTITATIEVE INTERVIEWS – VOORLOPIGE BEVINDINGEN	11
4.1 OVER DEZE SURVEY	11
4.2 ERVAREN DISCRIMINATIE; AARD EN OMVANG	12
4.3 MELDEN: ERVARINGEN MET MELDEN EN KENNIS OVER HANDELINGSPERSPECTIEVEN	12
4.4 ACTIES EN WEERBAARHEID	12
BIJLAGE 1 : LITERATUUR EN BRONNEN	14
BIJLAGE 2: ONLINE SURVEY T.B.V. AFHANDELINGSONDERZOEK MDRA	15
BIJLAGE 3: ONLINE SURVEY ANTISEMITISME	15

Tussenrapportage

In september 2020 is aan Dander de opdracht verstrekt om het deelonderzoek antisemitisme uit te voeren. Het betreft een actieonderzoek, waarbij onderzoek wordt gekoppeld aan praktijkacties en respondenten van het onderzoek steeds tussentijds reflecteren en vorm geven aan het onderzoek.

Op moment van schrijven -27 januari 2021 - doen wij verslag van de verrichtte inspanningen en werkwijze (hoofdstuk 1) en de voorlopige bevindingen (hoofdstuk 2). De eindrapportage van het rapport volgt in maart 2021.

1. Gevolgde werkwijze

1.1 Zoeken en selectie van gesprekspartners

In de eerste fase van het onderzoek is samenwerking gezocht met diverse Joodse organisaties en sleutelfiguren binnen de gemeenschap. Het doel en de werkwijze van het actieonderzoek is breed gedeeld om zoveel mogelijk Joodse Amsterdammers te vragen om mee te werken, -denken, én doen.

Bij de selectie van gesprekspartners en respondenten is veel zorg besteed aan de representatie van de diversiteit van Joodse Amsterdammers. Met de volgende subgroepen is rekening gehouden:

- Ultra orthodoxen (herkenbare religieus uiterlijk), orthodoxen (wel/niet herkenbaar religieus uiterlijk), liberalen (overwegend niet herkenbaar religieus uiterlijk)
- Niet bij organisaties aangesloten Joodse Amsterdammers
- Studenten
- Opiniemakers/ werkzaam in media
- Israëlische Amsterdammers

1.2 Opstellen vragen voor online enquête en online/offline gesprekken

In november is gestart met de ontwikkeling van de online enquête en itemlijst voor de kwalitatieve online/offline gesprekken. Bij het opstellen van de vragen is gebruik gemaakt van voorbeelden uit recente onderzoeken uit Nederland en andere landen uit de EU.¹ De volgende drie hoofdthema's werden geadresseerd: 1) ervaren antisemitisme, 2) melden van discriminatie, waaronder expliciet de rol van het MDRA hierin, en 3) acties om discriminatie tegen te gaan en weerbaarheid te vergroten. Dit is uitgewerkt in onderstaande subthema's:

- Ervaren gevoelens van onveiligheid;
- Waar en wanneer discriminatie wordt ervaren;
- Welke handelingsperspectieven bekend zijn;
- Weerbaarheid;
- Meldingsbereidheid;
- Bekendheid MDRA en
- Gewenste acties voor het tegengaan van discriminatie.

1.3 Dataverzameling

Bij de dataverzameling is gebruik gemaakt van een online enquête, persoonlijke gesprekken en (deelname aan) groepsbijeenkomsten. De doelgroep van de persoonlijke gesprekken waren sleutelfiguren uit de Joodse gemeenschappen (vertegenwoordigers organisaties en opiniemakers).

In de afgelopen maanden zijn de data op verschillende manieren verzameld, rekening houdend met voorkeuren van de subgroepen naar leeftijd. Op peildatum 25 januari zijn dat:

- 15 kwalitatieve interviews, face to face en online
- 61 enquêtes
- 7 online groeps gesprekken

---

¹ Zie bijlage 1 literatuur en bronnen

1.4 Analyse meldingen bij MDRA

Dander heeft nauwe samenwerking en overleg gezocht met MDRA. Op moment van de tussenrapportage zijn ongeveer tien overlegmomenten geweest, waarbij de directeur, de consultant discriminatiezaken met specifieke expertise over antisemitisme en de MDRA onderzoeker betrokken waren. Doelen van de overleggen waren het inzichtelijk maken en versterken van verbindingen tussen Joodse gemeenschappen en het MDRA, en het analyseren van de afhandeling van meldingen van antisemitisme door het MDRA.

Verbinding met Joodse Amsterdammers

In de gesprekken is de huidige werkwijze van MDRA en de structuur waarmee organisaties in Amsterdam met elkaar samenwerken ten aanzien van antisemitisme in beeld gebracht. Dander heeft suggesties gedaan hoe de verbindingen met de Joodse gemeenschap te versterken, zoals het leggen van meer online contacten met Joodse Amsterdammers vanuit de verschillende social media accounts. Op verzoek van de nieuwe directeur is gezamenlijk een overzicht gemaakt van sleutelorganisaties en -personen.

Analyse van afhandeling van meldingen bij MDRA

Het MDRA heeft na enkele gesprekken medewerking toegezegd bij het uitvoeren van een onderzoek onder de personen die zich in 2019 bij het MDRA meldden met een casus van antisemitisme. In overleg werd deze werkwijze vastgesteld:

- Melders worden door MDRA persoonlijk gebeld met de vraag of zij willen meewerken een afhandeling-/ tevredenheidsonderzoek
- Zij krijgen hierbij de keuze de digitale vragenlijst in te vullen of een persoonlijk gesprek met ofwel een medewerker van het MDRA, ofwel een medewerker van Dander.

Dander ontwikkelde in november 2020 op aanwijzen van MDRA een uitgebreide online enquête (zie bijlage 2). Deze vragenlijst werd op verzoek van het MDRA in december aangepast en uitgebreid met twee modules zodat het ook mogelijk werd om respondenten te vragen naar hun eventuele ervaringen bij het CIDI of bij de politie bij het doen van een melding. In januari 2021 werd door MDRA besloten dat er toch geen gebruik zal worden gemaakt van de door Dander ontwikkelde vragenlijst. Het MDRA gaf daarover het volgende weer: *“ Het MDRA vindt het belangrijk om een goed beeld te krijgen van de klanttevredenheid onder alle melders bij het MDRA. Het MDRA heeft daarom besloten om binnenkort te starten met een nulmeting die de klanttevredenheid onder melders bij het MDRA in kaart brengt. Daarbij worden melders van alle discriminatiegronden meegenomen, inclusief melders van antisemitisme. Het MDRA is op moment van Danders tussenrapportage nog in het opstartproces van deze nulmeting. Om efficiënt te werk te gaan, overbevragen te voorkomen en te werken met cijfers die vergelijkbaar zijn, heeft het MDRA ervoor gekozen om op dit moment geen aparte meting naar tevredenheid, met een aparte enquête, specifiek onder antisemitisme-melders te starten. In plaats daarvan zal deze doelgroep mee worden genomen in de discriminatie-brede nulmeting die binnenkort van start zal gaan. De afhandelingsenquête van Dander is daarbij goed voorwerk geweest in de ontwikkeling van de bredere nulmeting onder alle melders.”*

Op dit moment is dus de conclusie dat Dander geen analyse kan maken van waardering van Joodse Amsterdammers voor de wijze waarop het MDRA omgaat met meldingen van antisemitisme.

2. Kwalitatieve interviews -Voorlopige bevindingen

In de periode van oktober 2020 tot en met half januari 2021 heeft Dander gesproken met twaalf sleutelfiguren uit de divers samengestelde Joodse gemeenschap in Amsterdam. De gesprekken (die gemiddeld anderhalf uur duurden) vonden plaats aan de hand van een itemlijst waarin de drie hoofdthema's werden geadresseerd (ervaren antisemitisme, melden van discriminatie, waaronder expliciet de rol van het MDRA hierin, en acties om discriminatie tegen te gaan en weerbaarheid te vergroten)

De gespreksverslagen zijn door Dander verwerkt en hieronder op hoofdlijnen samengevat. In de eindrapportage zullen deze bevindingen dieper worden geanalyseerd en geduid, waarbij nadrukkelijk zal worden getracht om de verscheidenheid aan meningen en ideeën inzichtelijk te maken.

2.1 Ervaren discriminatie; aard en omvang

- Het totaal aantal incidenten van antisemitisme lijkt eigenlijk bij niemand goed bekend – 'sommigen spreken van topje van de ijsberg'.
- Toename van antisemitisme 'op straat' wordt niet vaak genoemd.
- Als er op straat sprake is van overlast of intimidatie is, gebeurt dit vooral bij herkenbare Joden. Hiervan is een beperkt aantal in Amsterdam.
- Toename van antisemitisme online wordt door iedereen genoemd; recent ook veel complottheorieën. "Online is vechten tegen de bierkaai".
- Toename van discriminatie door instituties ten opzichte van individuen wordt niet vaak genoemd.
- Sleutelpersonen noemen wel van een individu t.o.v. een ander individu (bijvoorbeeld bij ruzie met buurman).
- Respondenten zeggen zich niet alleen onveilig te voelen door negatieve stereotypen over Joden, maar ook door overdreven positieve stereotypen (rijk).
- De 'filter' van taboe op antisemitische uitingen is volgens sommigen 'uitgewerkt' doordat de tweede wereldoorlog langer geleden is en educatie niet toereikend wordt geacht.
- Ontwikkelingen in Israël leiden er volgens veel respondenten steeds toe dat Amsterdamse Joden vaker ter verantwoording worden geroepen, m.n. studerende Joodse Amsterdammers lijken hier mee te maken te hebben.
- Incident restaurant Carmel wordt veel genoemd als onrust gevend – want te lang gewacht totdat het antisemitisch mocht heten.
- Alle respondenten bleken bij doorvragen hun gedrag of kleding in enige mate aan te passen om niet 'op te vallen als Jood'. Dit betrof ook respondenten die aangeven "in het algemeen" openlijk Joods te zijn.
- Er wordt gewezen naar een aantal 'te militante' Joden die de overheid te veel zouden wantrouwen en te snel van antisemitisme spreken. Dit zou een groep van 50+ers zijn waarvoor de voornaamste identificatie met het Jodendom de Jodenvervolging en antisemitisme is.
- De beveiliging van Joodse instituties zoals scholen– geeft zowel een gevoel van veiligheid maar ook een gevoel van angst; "deze beveiliging is er, dat is dus nodig, dus er is veel antisemitisme".
- Joden ervaren veel acute stress bij (dreiging) van antisemitisme. Het komt bovenop een structurele geschiedenis van vervolging als volk. Dit wordt door de niet-Joodse buitenwereld niet vaak herkend.

2.2 Melden: ervaringen met melden en kennis over handelingsperspectieven

- Het MDRA is grotendeels onbekend. Slechts een enkeling kent het meldpunt van naam.
- De naamsbekendheid van het CIDI is daarentegen groot. De meeste respondenten vinden het melden daar veilig en laagdrempelig, "Het is een logische stap daar melding te doen". Er zijn

daarentegen ook respondenten die grote moeite met de rol van het CIDI (door dubbele rol ten aanzien van opkomen voor Israël en registratie antisemitisme).

- Er zijn bij de respondenten zeer uiteenlopende meningen over wanneer, wat, waar gemeld 'moet' worden. Alleen als het gaat om fysiek geweld lijkt er overeenstemming over de noodzaak van melding (bij de politie) Over de nut van het melden van verbaal, online en vernielingen bestaat veel minder overeenstemming.
- Het is voor veel respondenten niet duidelijk wat precies de rol van politie, justitie, CIDI, JMW, MiND, discriminatie.nl en Slachtofferhulp is als het gaat om het melden van antisemitisme.
- Er is weerzin om als klager worden weggezet, "anderen maken ook intolerantie mee"
- Er wordt genoemd dat mensen een kosten-baten analyse maken van wat melden oplevert. Redenen om niet te melden zijn: bureaucratie, angst voor openbaarheid met naam, dat er niks met een melding gebeurt.
- Professionals zeggen dat ze van cliënten horen dat deze vaak gedesillusioneerd en teleurgesteld terugkomen van melding bij politie; "er is niet genoeg gevoeligheid bij politie" en "afhandeling voelde als een koude douche".
- Het is voor veel mensen onduidelijk welke vormen van antisemitisme strafbaar zijn en welke niet. Er is veel onduidelijkheid over juridische kaders en ook het verschil tussen melding doen en aangifte doen is veelal onbekend.

2.3.1 Acties: bestaande en gewenste acties om discriminatie te verminderen en meldingsbereidheid te vergroten

- Voor het vergroten van meldingsbereidheid is toelichting op het (groeps)belang van meldingen gewenst, duidelijkheid over wat onder antisemitisme valt en wat er strafbaar is (juridische kaders)
- Om het proces van melden te vergemakkelijken helpt een 'beslisboom': wat je moet doen als je in aanraking komt met antisemitisme.
- Zorg voor goede informatievoorziening: duidelijkheid over juridische kaders, het proces van melden, de bij melding betrokken partijen en vooral ook: verwachtingsmanagement – wat Amsterdammers kunnen verwachten na een melding (en wat niet).
- Het is belangrijk dat er altijd naar meldingen geluisterd wordt, ook als er geen strafbaar feit is gepleegd. Compassie, empathie en niet van kastje-naar-de-muur gestuurd worden is van uiterst belang. Betrokken professionals moeten zich zeer bewust zijn van lange geschiedenis van uitsluiting en vervolging.
- Suggestie om na te gaan of partijen willen samenwerken aan één toegankelijk en onafhankelijk portal voor meldingen; waarbij melder zelf aangeeft door wie verder geholpen te wil worden.
- Efficiëntere routes voor snelle en duidelijke opvolging van meldingen zouden al hét verschil kunnen maken.
- Meldingen en aangiftes lopen over veel schijven en verschillende partijen die soms wel en soms niet met elkaar overleggen. Graag op structurele manier overleggen.
- Betere samenwerking en structurele gegevensuitwisseling tussen verschillende organisaties zou grote prioriteit moeten hebben; zet de partijen samen aan tafel.
- Betere scholing van mensen die discriminatie afhandelen (servicecentrum politie, wijkteams en OM) is gewenst.
- Politie moet beter getraind worden hoe ze de meldingen moeten opnemen, bij opleiding of door training van de AFS.
- Het registratiesysteem van de politie op antisemitische incidenten is – ondanks eerder afspraken – nog niet functioneel. Hier moet opnieuw aandacht aan besteed worden.
- Kakafonie van initiatieven tegen antisemitisme moet voorkomen worden; afstemming met o.a. de landelijke coördinator antisemitisme is nuttig en nodig.

2.3.2 Acties om discriminatie te verminderen - algemeen

- Educatie van jongeren: verplicht lesprogramma's en stimuleer kennismakingen met andere culturen. Gemeente moet een rol spelen om te zorgen dat scholen ook werkelijk gebruik maken van de bestaande leerpakketten.
- Zorg ervoor dat alle Amsterdamse jongeren een bezoek brengen aan het Joods Cultureel Kwartier.
- Werk samen met andere minderheden op basis van gelijkwaardigheid: luister naar elkaar ervaringen als burgers in Amsterdam – erken elkaars gevoeligheden.
- Breid weerbaarheidstraining voor Joodse jongeren verder uit.
- Steun Joodse jongeren bij de ontwikkeling van een positieve identiteit die niet gebaseerd is op angst.
- De zichtbaarheid en empathische rol van stadsbestuur (burgemeester, wethouder) wordt positief gewaardeerd en doet Joodse Amsterdammers goed; er zijn concrete tips over hoe dit verdere invulling kan krijgen.
- De nadruk mag meer op levende Joden in Amsterdam (niet alleen op herdenkingen en geschiedenis).

2.3.3 Acties om discriminatie te verminderen en weerbaarheid te vergroten- specifieke acties vanuit Joodse organisaties en individuen (aan te vullen lijst, peildatum januari 2021)

- Tentoonstelling Zijn Joden Wit:
Antisemitisme is terug van nooit weggeweest en de cijfers liegen er niet om. Toch worden joden en jodenhaat zelden genoemd in deze tijd, waarin antiracisme- en andere emancipatiebewegingen juist steeds meer solidair met elkaar worden. Wat is hier aan de hand? In Zijn joden wit? buigt het Joods Cultureel Kwartier zich, samen met gastconservatoren Gideon Querido van Frank, Lievnath Faber en Anousha Nzume, over de vraag waar joden zich bevinden op het spectrum van de huidige identiteits- en representatiepolitiek. Worden zij gezien als daders of slachtoffers? Bevoorrecht of benadeeld? Hoe zien zij dat zelf? En hoe zien anderen hen? Zijn joden wit? bestaat onder meer uit een video-installatie met interviews in het Kunstkabinet van het Joods Historisch Museum. In samenwerking met verschillende locaties in Amsterdam wordt rondom dit thema een uitgebreid evenementenprogramma georganiseerd met debatten, performances en interviews.
- Online Joods-Tijd-Schrift-2021: onbekend maakt onbemind, Joodse inwoners van Amsterdam
- Met dit Joods-Tijd-Schrift in digitale vorm willen wij opnieuw het relatief onbekende
- de Joods Amsterdam in beeld brengen en een breder publiek bereiken dan alleen de bezoekers van een Joods museum. Reden hiervoor is mede het toenemende antisemitisme gedurende de laatste jaren. Door Anita Frank en fotograaf Pauline Prior.

2.3.4 Aanpak voor verstevigen contacten met Joodse Amsterdammers

- Overzichtslijst voor MDRA met joodse organisaties, sleutelpersonen, relevante social media sites (door MDRA met Dander)
- Ontwerp bijeenkomst betrokken organisaties:
De in het onderzoek betrokken organisaties worden onderling in gesprek gebracht i.v.m. de specifieke conclusie dat respondenten vinden dat route van meldingen en afhandeling onduidelijk is. Wie gaat Joodse Amsterdammers voorzien in vraag naar meer helderheid over wat welke partij kan bieden bij meldingen en over wat de juridische kaders zijn.
- Nadere invulling alliantie:
Bijdrage voor de Joodse organisatie die heeft ingeschreven op een alliantie. Dander zorgt voor contact met andere beloftevolle initiatieven die we in het onderzoek tegenkwamen.

2.4 Korte voorlopige conclusie

Het Joods Amsterdamse geluid is... divers. Er wordt bijvoorbeeld verschillend gedacht over wat je moet kunnen verdragen aan intolerantie en wat niet. En over of je als Joodse Amsterdammer antisemitisme moet melden – altijd, in specifieke gevallen of dat het sowieso geen nut heeft.

Iedereen wil meer duidelijkheid over het proces van melden, aangifte en opvolging hiervan. Een deel wil beter opgeleide politie, meer lik op stuk/strenger straffen, sommigen zien meer samen optreden met andere kwetsbare groepen in de stad als deel van de oplossing.

Voorlopig is uit de kwalitatieve gesprekken de grote gemene deler van handelingsrichting: “meer voorlichting en educatie” - voor jongeren, politie, OM en overheidsambtenaren. De bezorgdheid over intolerantie t.a.v. Joden leeft onder alle respondenten.

Er wordt tussen Joodse Amsterdammers veel gesproken, online en offline, over hoe relevant recente incidenten tekenend zijn voor fundamentele dreiging van antisemitisme. In de laatste maanden waren de aanleidingen daartoe ondermeer:

- Rond Forum van Democratie: in welke mate is antisemitisme ingebed in deze partij. In welke mate is bij (extreem) rechts antisemitisme meer salonfähig geworden? (En: hoe moet er omgegaan worden met Joodse organisaties en individuen die deze partij eerder een warm hart leken toe de dragen.)
- Rond de Black Lives Matter beweging: wat betekent het er intolerantie tegen Joden is en dat het lastig lijkt dit te benoemen in activistische kringen.
- Rond de 4 mei lezing: in welke mate blijven Joden nog wel een expliciete rol hierin spelen. Hoe erg is het dat een spreker als Benali ook wel eens ‘foute opmerkingen’ over Joden maken.
- Rond Corona: complottheorieën op internet en rellen tegen avondklok waar in o.a. Amsterdam expliciet ook naar Joden wordt verwezen

.

3. Groepsbijeenkomsten -overzicht

In de periode van oktober 2020 tot en met half januari 2021 heeft Dander deelgenomen aan online groeps gesprekken waarin het thema antisemitisme deel, danwel hoofdonderwerp was. Opbrengsten uit deze bijeenkomsten worden in de eindrapportage opgenomen.

3. **ONLINE GROEPSBIJEENKOMSTEN**

- 1 Pakhuis de Zwijger: Antisemitisme, dialoog en solidariteit
<https://dezwijger.nl/programma/antisemitisme-dialoog-en-solidariteit>
- 2 Pakhuis de Zwijger: Jong, Joods en de rol van religie
<https://dezwijger.nl/programma/jong-joods-en-de-rol-van-religie>
- 3 Pakhuis de Zwijger: Israël: thuis of ver weg?
<https://dezwijger.nl/programma/israel-thuis-of-ver-weg>
- 4 Gemeente Amsterdam: Bijeenkomst met wethouder Groot Wassink
- 5 Jonet: Bijeenkomst met burgemeester Femke Halsema
- 6 Maccabi: Bijeenkomst met minister Grapperhaus
- 7 De Balie: Meltingpot Mokum: Joden en andere minderheden in Amsterdam
<https://vimeo.com/498013177>

VINDEN NOG PLAATS

- 8 De Balie: Antisemitisme in de media
<https://debalie.nl/programma/antisemitisme-in-de-media-28-01-2021/>
- 9 De Balie: Strange Bedfellows: zijn joden wit?
<https://debalie.nl/programma/strange-bedfellows-zijn-joden-wit-01-04-2021/>

4. Kwantitatieve interviews – voorlopige bevindingen

4.1 Over deze survey

- Digitale enquête bestaande uit 46 open en gesloten vragen
- Datavergaring in periode 24 oktober tot 14 januari
- Personen zijn benaderd via email en Whatsapp
- Selectiemethode: selectief uitgezet onder diverse groepen.
- Er zijn extra inspanningen gedaan om te bereiken: jonge Joodse Amsterdammers te bereiken (omdat er aanwijzingen zijn dat zij vaak op kritische manier aangesproken worden op ontwikkelingen t.a.v. Israel), Joodse Amsterdammers die als zodanig herkenbaar zijn in publieke ruimte/straat, en Joodse Amsterdammers die niet deel uitmaken van Joods-culturele of joods-religieuze organisaties (omdat deze vaak niet gehoord worden in het publieke debat).
- Totale respons: 61
- De vragenlijst is in december aangepast na feedback, toen zijn er vragen toegevoegd (als toelichting op onderstaande gedeeltelijke non-respons)

4.2 Ervaren discriminatie; aard en omvang

- 47 van alle (n=61) respondenten (78 %) denken dat antisemitisme is toegenomen in de afgelopen 5 jaar.
  - 29 van alle (n=48) respondenten (60 %) denken dat racisme is toegenomen.
  - 17 van alle (n=49) respondenten (55 %) denken dat intolerantie tegen LHBTQ+ is toegenomen.
  - 28 van alle (n=49) respondenten (57 %) denken dat intolerantie tegen moslims is toegenomen.
- 33 van alle (n=57) ondervraagden (58 %) hebben zelf in het afgelopen jaar een vorm van antisemitisme meegemaakt.
  - 26 van deze 33 respondenten (79 %) gaf aan dat het ging om meerdere incidenten.
  - De drie meest genoemde plekken van deze incidenten, zijn internet, publieke ruimte en onderwijsinstelling.

4.3 Melden: ervaringen met melden en kennis over handelingsperspectieven

- Van de 33 mensen die zelf antisemitisme ervoeren in het afgelopen jaar, deden hier 7 mensen (23 %) melding van.
- 9 mensen (50 %) van de (18) respondenten die geen melding deden, zegt dat niet te hebben gedaan omdat 'het geen zin heeft'.
- 14 van alle (n=53) respondenten (26 %) is van mening dat melden geen zin heeft, 23 (43 %) denkt daarentegen dat alle gevallen van antisemitisme gemeld zouden moeten worden.
- 28 van alle (n=52) ondervraagden (54 %) denken dat Joodse Amsterdammers precies weten waar ze terecht kunnen wanneer ze antisemitisme ervaren (politie of CIDI of een meldpunt).
- 36 van alle (n=51) ondervraagden (71 %) denkt dat Joodse Amsterdammers niet weten welke antisemitische uitingen strafbaar zijn (volgens de Nederlandse wet) en welke niet.
- 33 van alle (n=49) ondervraagden (67 %) is onbekend met het MDRA.
- 20 van alle (n=38) ondervraagden (53 %) past zijn/haar dagelijks leven op enige manier aan als gevolg van antisemitisme.

4.4 Acties en weerbaarheid

- 27 van alle (n=45) respondenten (60 %) denkt dat Joodse Amsterdammers zich weerbaarder zouden moeten maken tegen antisemitisme.
- Op de vraag wat de gemeente Amsterdam zou moeten doen om antisemitisme beter te bestrijden, is het meest voorkomende antwoord "meer educatie en voorlichtingsprogramma's op school", gevolgd door "betere handhaving en het bestraffen van overtreders" (n=45)
- Van alle (n=47) respondenten zijn er 9 mensen (20 %) het oneens met de stelling dat "Joodse Amsterdammers zouden meer moeten samenwerken met andere gediscrimineerde groepen om discriminatie tegen te gaan" De overige groep respondenten staat hier neutraal of positief tegenover (zie figuur 1).

figuur 1: mening ten aanzien van samenwerking met andere discrimineerde groepen. Groen = positief, rood is negatief.

Kennis kan leiden tot begrip en respect

Goede gedachte. Maar vergeet niet dat elke minderheidsgroep ook zèlf discrimineert. Dat is een enorme hobbel.

De andere groepen zijn vaak juist antisemitisch

Amsterdamse Joodse mensen zouden met 'iedereen' moeten samen werken. Juist met de mensen die antisemitisme uitspreken

Het is belangrijk om in dialoog te blijven

Ik zou willen dat het allemaal niet nodig is. Geen enkele groep die moet gaan strijden tegen .... lijkt vaak ook meer escalierend te werken dan de-escalierend

Racisme is een landelijk probleem. Of je nou joods, Marrokaans/Turks nederlands of zwart bent. Je bent een pispal en als pispalen bij elkaar komen maakt dat ze enkel sterker. Het verbind want of je iemand voor kut jood of kut zwarte uitmaakt is in intentie hetzelfde. Ik denk sws dat er al veel problemen verholpen worden als joodse mensen niet neerslachtig naar anderen minderheden van de samenleving kijken.

Genoeg andere minderheden discrimineren juist Joden.

Verschillende vormen van discriminatie hebben verschillende achtergronden en mechanismen (denk aan homohaar, moslimhaar, antisemitisme e.d.), maar natuurlijk hebben ze gemeen dat het om negatieve stereotypering en vooroordelen gaat.

Solidariteit is altijd een goede aanpak

Mee eens ,maar ik vraag me af of die andere groepen het er ook mee eens zijn, veel van die andere groepen discrimineren zelf nogal en zijn in een paar gevallen erg anti.-semitisch/joods

Anti-joods is een probleem op zich, het is niet nodig om het met ander racistisch gedrag te bedekken om het minder belangrijk te maken, 'een onderdeel van een algemeen probleem'.

Nee, het is op zichzelf al een groot probleem.

Elk soort van discriminatie moet bestrijden worden. Ik denk dat de lokaal gemeente moet niet onderscheiden tussen antisemitisme en andere rassen haar.

Ik ben het wel eens maar het ligt er een beetje aan hoe

Uit de Joodse bubbel komen!

Samenwerken is goed. Al ben ik bang dat t weinig effect heeft. Discriminatie is vooral emotie en ik denk dat mensen niet perse alle groepen discrimineren. Als de boodschap te algemeen is voelt niemand zich aangesproken

Altijd goed

Samen sta je immers sterk

Gebeurd al en heeft geen zin want daar zitten de Bad guys niet

Bijlage 1 : Literatuur en bronnen

<https://www.jpr.org.uk/publication?id=9993> <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2020/04/02/ervaren-discriminatie-in-nederland-ii>

<https://www.annefrank.org/nl/over-ons/onderzoek/sociaal-onderzoek/onderzoek-naar-antisemitisme/antisemitisme-onder-jongeren-nederland/>

<https://www.annefrank.org/nl/over-ons/onderzoek/sociaal-onderzoek/onderzoek-naar-antisemitisme/>

<https://www.cidi.nl/sectie/antisemitisme/>

<https://www.groene.nl/artikel/via-sociale-media-elke-83-seconden>

<https://www.groene.nl/artikel/verantwoording-bij-onderzoek-het-naar-antisemitisme-op-twitter>

<https://www.joods.nl/2020/05/aantal-joden-statistisch-te-miniem-maar-antisemitisme-significant-in-nederlands-discriminatiegevoel/>

<https://www.nrc.nl/nieuws/2019/07/04/vooral-jonge-joden-in-europa-ervaren-antisemitisme-a3966099>

<https://antisemitisme.nu/>

<https://www.niod.nl/nl/dutch-antisemitism> <https://nidi.nl/demos/antisemitisme-in-europa/>

<https://www.nrc.nl/nieuws/2020/06/12/mekkeren-schelden-argwaan-altijd-tegenwind-a4002676>

<https://www.daretobegrey.com/50kleuren/verdieping/hobbyhaters-waarom-zouden-we-twitter-nog-serieus-nemen>

https://www.cidi.nl/wp-content/uploads/2020/07/Onderzoek-Kantar-in-opdracht-van-CIDI.pdf?fbclid=IwAR3NciVSSUSsiCZNmzHt7taqb-zsURHDT4KG_11qf07-98_sGgWS4y2avNM

<https://www.nik.nl/2020/05/aantal-joden-statistische-te-miniem-maar-antisemitisme-significant-in-het-nederlandse-discriminatiegevoel/>

Bijlage 2: Online survey t.b.v. afhandelingsonderzoek MDRA

Bijlage 3: Online survey antisemitisme